

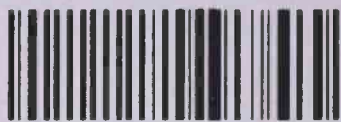
ХРИСТЯ.

ЛЕСЬ.

Вірші Бориса Грінченка.

№ 1.

КОЛЕКЦІЯ

000000149907

Бібліотека Київського університету ім. Б. Грінченка

УНІВЕРСИТЕТ ГРІНЧЕНКА

Київ, 1913 р.
Друкарня В. Бондаренка та П. Гніздовського.
Софійська, 21.

Х р и с т я.

I.

Дніпр широкий і глибокий
Хвилю хвилею жене
І, добігши до порогів,
Гучно падає униз.

Стугонить він і гуркоче,
Бризки високо встають
І глибокі чорторії
Виють, плещуть і киплять.

Над Дніпром маленька хата
Заховалася в садку;
В їй живе убогий лоцман,
Що проводить байдаки.

Удівець старий той лоцман,
Одиноко він живе:
Сам та ще дочка єдина—
Христя-дівчина із їм.

Хоч убога в хаті стріха,
Та під нею розцвіла
Врода пишная, як сонце,
І пекуча, як воно.

КІЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
БІБЛІОТЕКА

755 05

Не мигтять, як тихі зорі,
Очі карі, а з під вій,
Наче сонце опівденне,
Палють душу і печуть.

Не зітхають соромливо
Груди пишні молоді,
А налившись, високі,
Ваблють запалом своїм.

І здавалось, що нелюдська
Врода то якась була,
Бо від неї кожне серце
Зотлівало, як з огню.

Парубки селянські жваві,
Запорожці-козаки
Залицялися до неї,
Засилали старостів.

Та нікого і ніколи
Не кохала ще вона,
І ніхто з тих губ пекучих
Ще кохання не напивсь.

Не напивсь і Вдовиченко
Чорнобривий сирота...
Христя підлітком була ще,—
Вже за нею він зорив,

А вона й тоді на його
Не дивилася ніяк.
Він пішов на Січ, два роки
Вибув там і повернувсь.

Він вернувся і побачив—
Христя дужче розцвіла,
Але з їм говоре досі
Мов глузує що-разу.

А у його тумані
 Голова, як стріне він
 Погляд дівчинин глузливий,—
 Обніма його вогнем.

II.

І була весна весела,
 Зацвіли в садках квітки,
 Соловейки заспівали,
 Степ одягся у траву.

І Дніпро, розбивши кригу,
 Хвилю хвилею жене
 І, добігши до порогів,
 Гучно падає униз.

Над Дніпром зійшлись дівчата,
 А за їми й парубки
 І дивились, як глибокі
 Чорторії там киплять.

Поміж їми й молодая
 Христя-дівчина була,
 І по їй горіли й тліли
 Парубоцької серця.

І, поглянувши, як хвилі,
 З скель спадаючи, киплять,
 Усміхнувшись, повернулась
 І говорить парубкам:

„Хто б отут Дніпро кипучий
 Переплинути посмів,—
 Отого б я покохала
 І за того б оддалась“.

Парубки на неї глянуть,
 Потім глянуть на Дніпро
 І не зважиться ні один
 В хвилі кинуться страшні.

А дівчина каже знову:
 „Де ж той сміливий такий,
 Що мою придбає вроду,
 Переплинувши Дніпро?“

Парубки на неї глянуть,
 Потім глянуть на Дніпро
 І не зважиться ні один
 В хвилі кинуться страшні.

І, зневажливо зирнувши,
 Каже дівчина ізнов:
 „Ну і всі ті полякались,
 Що лицялися колись?“

„Не про вас на світі врода
 І кохання не про вас,
 Бо вони про того тільки,
 Хто здобути вміє їх.“

„Отже знайте: той єдиний
 Візьме, сміливий, мене,
 Хто життя не пожаліє
 Переплинути Дніпро“.

Засміялась гордівниця,
 Одвернулась і пішла,—
 Як непришнес стояло
 Парубоцтво мовчазне...

III.

Сонце тихо погасає,
 Дніпр кипучий червонить.
 Христя-дівчина із хати
 Вийшла глянуть на садок.

Батька лоцмана немає,
Христя-дівчина сама
Похожає по садочку,
Поглядає на Дніпро.

От і бачить: вир скажений
Виє, плеще і кипить,
А над виром то біліє,
То чорніє ніби шось.

Христя йде тоді на беріг,
Пильно дивиться туди
І дивуючися бачить:
Чоловік якийсь пливе.

Крутить вир його скажений,
Заливають буруни,
Але бореться він з їми,
Ріже хвилю і пливе.

Ось і вир уже минає,
Гостру скелю поминув
І за беріг крутобокий,
Важко дишучи, вхопивсь.

Ще хвилина—й перед неї
Вдовиченко вже стоїть,
І обтрусює він воду,
І зорить очима він.

„Як казала ти,— пороги,
Вир кипучий я проплив,
І за се тебе, дівчино,
Я навіки вже здобув.

„Чом же ти мовчиш? Давно я
Ждав того яснòго дня,
Коли ти мою будеш,
І діждався—ти моя!“

Гордо Христа одвернулась:
—Одкаснися, навісний!
Був той загад не до тебе
І не візьмеш ти мене.—

Йти хотіла вже до хати.
„Гей, дівчино, постривай!
Ти ж казала, обіцялась,—
Не ламай же слова ти!

„Не знущайсь так тяжко з мене:
Досить вже було того!
Ти або мою будеш,
Або зараз ти умреш!“

Вин її хапа за руки,
Та відскочила вона:
—Геть, зненависний, од мене!
Одчепись!—я не твоя!—

Мить одна... хотіла бігти...
Ніж гартований лиснув,—
Дівка падає додолу,
Як билина від коси.

„Не гордуй ти парубками,
Не знущайся, не пишайсь!
Я за все тобі віддячив,—
Більш не будеш гордувать!“

Ніж за пояс він ховає,
І на неї погляда:
Сонце промінем останнім
Труп, ще теплий, золотить.

Згасли очі ті пекучі,
Смерть лягла вже на устах,
Але врода на обличчю
Сяла пишна і жива.

Пишні губи наче хочуть
Щось промовить, щось сказати,
Пишні груди наче дишуть
Під сорочкою в крові.

І суворий запорожець
Став замислений— і ось—
Щось у серці защеміло,
Груди стиснуло йому...

„Зà що я таку вроду,
Зà що я її убив?“
І у його в грудях серце
Ніє тяжко і болить.

„Як би ти була живая,
Може б я... моливсь тобі,
Бо краси такої зроду
Світ не бачив ще ніде...“

І стоїть він похилившись,
Серце ніє і болить,
Тихо губи промовляють:
„Ох, прости, прости мене!..“

До Дніпра тоді підходе
І в глибокий чорторий
Просто з берега він пада,
Руки зціпивши свої.

Вир його скажений круте,
Він не бореться вже з їм,
Він боротися не хоче
І у хвилі порина...

Стугонить Дніпро, гуркоче,
Бризки високо летять,
І глибокі чорторії
Труп на поверх знов несуть.

Буруном пригнало тіло
І на беріг викида
Аж туди, де труп ще теплий
Христин-дівчинин лежить.

Ту, що вродою пишала
І вклонялась їй самій,
І того, що тую вроду
Необачно так розбив —

Смерть докупи поєднала,
Тихо мертвії лежать...
Сонце глянуло в-останнє
І погасло за Дніпром...

Лесь,

ПРЕСЛАВНИЙ ГАЙДАМАКА.

1.

Гей, у Луцьку, славнім місті,
Там зійшлося не сто, не двісті,
А зібрався люд увесь:
Подивитись кожен хоче,
Як то смерти тут доскоче
Гайдамака славний Лесь.

2.

Вже збудовано й помости,
Де дають страшної хлости,
Кат з сокирою стоїть;
Круг помосту,—то не жарти!—
Вояки пильнують варти—
Шабля в кожного блищить.

3.

Бакаляри і рахмистри,
Пишні лавники й бурмистри
З патерицями в руках;
Швець, зірвавшись од роботи,
Недошиті кинув боти,—
Поспішає так що страх!

4.

І дівчата полохливі,
Молодиці уродливі
І перекупки міські;
Мов метелик між квітками—
Між дівоцтвом і жінками
В'ються жевжики меткі.

5.

А в передній самій лаві
Страх моторні і цікаві
Дівка Хима й жіночки.
І про Леся, що він злучий
І рудий, і поганючий,
Їх лепечуть язики.

6.

Хима, дівка соромлива,
Додає й свого ще дива:
„Кажуть, кров людськую п'є!..
Бо як їсти сяде тільки,—
Джура крові—не горілки
Повний кухоль подає“.

7.

— „От собака! От катюга!“ —
Верещить одна і друга...
Аж ураз гукають: „Цить!“
Вся жінота поніміла:
Бий тебе небесна сила!—
На помості Лесь стоїть.

8.

Стан високий, ус козацький,
Чорні брови і юнацький

Погляд сміливий, палкий:
 Так там поглядом проймає,
 Мов у душу зазирає,
 Мов звеліти хоче їй.

9.

От як люде набрехали!..
 А пан возний взяв шпаргали
 Та й почав читати з їх,
 Що сей Лесь є гайдамака,
 Престрашений розбішака,
 Наробив гріхів тяжких:

10.

Розбивав панів добреньких,
 Убивав ксьондзів святенських,
 Забірав жінок, дівчат,
 І за сєє по статуту
 Тую „голову зопсуту“
 Відрубати має кат.

11.

„Раз на світ родила мати,—
 Тільки раз і помірати!“—
 Лесь як грімне у той час:
 „Прощавайте, громадяне!..
 Ну, катюго! сили стане,
 Щоб утяти шию враз?“

12.

Нахилився до колоди,
 Кат сокиру вгору зведе...
 Щось тоді як закричить!
 Оттакого ще вам дива:
 Хима, дівка соромлива,
 На помості вже стоїть.

13.

„Постривай, катюго клятий!..
 За дружину Леся взяти
 Хочу я... його пустить!..“
 Вся громада зацімила
 З дива з Химиного діла,
 Кат не знає що робить.

14.

Але возний а ні гадки:
 Артикули зна й порядки
 І рече судовий пан:
 „Коли дівочка учтива
 Взять забойцю, милостива,
 У малженський схоче стан,—

15.

То і право, і статути
 Нам велять те слово вчути
 І декрет такий вчинить:
 Зараз їх обох узяти,
 Швидче в церкві повінчати
 Та й на волю відпустить.“

16.

Кат сердитий зажурився,
 Люд, зрадівши, звеселився,
 Хима рада, аж скака!
 Лесь поглянув на дівчину—
 Зап'ялась... „А скинь хустину:
 Гляну—дівчина яка“.

17.

Хустка впала. Та й негарна!..
 І руда, і нечупарна,

Ще й кірпатий ніс чудний...
„Як тую взять почвару,—
Краще вже приймати кару...
Кате! гей, рубай мерщій!“

18.

Гуп сокира ва колоду!..
Скрик озвавсь серед народу...
Покотилась голова...
Кат радіє, звеселившись,
Люд похнюпивсь, зажурившись,
Хима пада й зомліва...

19.

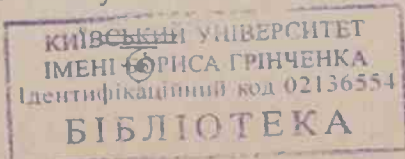
Ой за Луцьком, містом славним,
Та й звичаєм стародавнім
Поховали козака:
Там долина—гей широка,
Там могила—гей висока,
Гей висока і стрімка!

20.

Вітер віє по долині,
Росхиляє лист калині,
Що у Леся в головах;
І сіда орел крилатий
На могилі спочивати,
Налітавшись по степах.

21.

Сяє з неба сонце ясно,
І цвіте калина красно,
А красу козак любив!..
Добре там йому лежати:
Все прибралось в пишні шати,
Соловейків чути спів...

Вірші Бориса Грінченка.

	Ціна.
1. Дочка. Зрада.	3 к.
2. Христя. Лесь	3 к.
3. Зрадник. Іван Попович	3 к.
4. Біла бранка. Галіма. Коханя	3 к.
5. Ярина. Матільда Аграманте. Деспо	3 к.
6. Смерть отаманова. Могила. Вночі на могилі. Шевченкова могила. Хлібороб.	3 к.

Оповідання Бориса Грінченка.

1. Панько (з автобіографією)	2 к.
2. Без хліба	3 к.
3. Хата	5 к.
4. Сама, зовсім сама. Покупка	5 к.
5. Екзамен. Непокірний.	5 к.
6. З згадок про дитячі літа: 1) Дядь- ко Тимоха. 2) Ксеня	7 к.
7. Серед чужих людей	5 к.
8. Олеся. Украла. Грицько.	5 к.
9. Підпал. Нелюб	7 к.
10. Каторжна. Палії	5 к.
11. Павло хлібороб	5 к.
12. Сам собі пан.	3 к.
13. Як я в мер	5 к.
14. Болотяна квітка	5 к.
15. Зустріч. Байда	5 к.
16. Хатка в балці	10 ^к к.
17. Чудова дівчина та інші опові- даня	35 к.

Ціна 3 коп.